

**ZEBO MIRZO SHE'RIYATIDA OBRAZ VA BADIY IFODA
VOSITALARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI****Niyozova Hulkar Jumaqul qizi¹****MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 13.12.2024**Revised: 14.12.2024**Accepted: 15.12.2024***KALIT SO'ZLAR:**

*o'xshatish,
jonlantirish,
qarshilantirish, tabiat
va inson ruhiyati, lirik
ohang, metaforalar,
lingvopoetik tahlil*

Zamonaviy o'zbek adabiyotining yetuk namoyandalardan biri Zebo Mirzo ijodi, o'zining badiiy chuqurligi, obrazlilikka boyligi va ifoda vositalarining nozikligi bilan o'ziga xosdir. Uning she'riyatida inson ruhiyati, tabiat va hayotning falsafiy jihatlari yuksak mahorat bilan ochib beriladi. Zebo Mirzo she'riyatining o'ziga xos tomonlari badiiy vositalar – o'xshatish, jonlantirish, qarshilantirish va boshqa poetik usullar orqali yuzaga chiqadi. Ushbu maqolada uning ijodidagi obraz va badiiy ifoda vositalarini tahlil qilish orqali she'riyatining noyobligi haqida fikr yuritamiz.

KIRISH. Zebo Miroz she'riyatini o'rganishda uning obrazlilikka moyilligi, tilning ifodali imkoniyatlaridan ustalik bilan foydalanishi diqqatni tortadi. Uning she'rlari o'quvchida chuqur his-tuyg'ularni uyg'otadi, hayotning turli qirralarini yorqin va ta'sirchan tasvirlaydi. Bu ta'sirchanlikning asosiy omillaridan biri - shoira tomonidan o'xshatish va jonlantirish vositalarining mohirlik bilan qo'llanilishi. Ushbu vositalar she'rlarga hayot bag'ishlaydi, ularni yanada jozibador va tushunarli qiladi. Zebo Miroz she'riyatida o'xshatish va jonlantirish vositalari ustalik bilan qo'llaniladi. Ushbu vositalar she'rlarga hayot bag'ishlaydi, ularni obrazli, emotsional va ma'no jihatidan boy qiladi. Shoira o'zining ijodi bilan zamonaviy o'zbek she'riyatining rivojiga sezilarli hissa qo'shmoqda va kelajak avlod shoirlari uchun ibratli namuna bo'lib xizmat qiladi. Uning she'rlari o'quvchilarga chuqur his-tuyg'ularni ulashadi, ularni o'ylantiradi va hayotning turli sirlarini ochib beradi.

Obrazlarning xilma-xilligi

Zebo Mirzo she'riyatida obraz yaratish o'ziga xos nozik uslubda namoyon bo'ladi. Shoira o'z she'riyatida inson qalbidagi chuqur kechinmalarni tasvirlash uchun ramziy va

aniq obrazlardan foydalanadi. Masalan, uning quyidagi satrlari hayot va inson ichki dunyosining uyg'unligi haqida tasavvur beradi:

Daraxt so'zlamaydi, lekin barglari yig'lar, Shamolda titrar, bir-bir sochilib ketar.

Bu satrlarda daraxt obrazida insonning sabr-toqati va ichki quvvatini, barglar orqali esa insonning mo'rtlik va iztiroblarini ko'rish mumkin. Ushbu obrazlar o'quvchini o'ylashga, tabiiy va ichki olamni solishtirishga chorlaydi.

Badiiy ifoda vositalarining qudrati

Zebo Mirzo she'riyatida badiiy ifoda vositalari tasvirni yanada jonli va ta'sirchan qilishga xizmat qiladi. Ayniqsa, quyidagi usullar diqqatga sazovor:

1. O'xshatish

Shoira o'xshatish orqali tasvirni yanada rang-barang qiladi, o'quvchini tasavvurlar dunyosiga olib kiradi. Misol:

Qalbing dengiz, lekin uning tubi qorong'u, To'lqinlar orzular, shovqini dard.

Bu misralarda qalb dengizga qiyoslangan. To'lqin va shovqin orqali inson qalbidagi orzu va dardlarning ziddiyatli tabiatini ko'ramiz.

Zebo Miroz she'riyatida o'xshatish san'ati keng qo'llaniladi. Uning o'xshatishlari oddiy, kundalik hayotdagi narsalardan tortib, murakkab falsafiy tushunchalarga qadar turli mavzularni qamrab oladi. Shoira o'xshatishlar yordamida murakkab tuyg'ularni sodda va tushunarli qilib ifodalaydi, o'quvchiga yangicha qarashlarni ochadi.

Masalan, sevgi tuyg'usini tasvirlashda u ko'pincha tabiat hodisalari – quyosh, oy, yulduzlar, bahorgi gullar – ga o'xshatadi. Bu o'xshatishlar sevgining go'zalligi va qudratini, uning sirli va murakkab tabiatini ifodalaydi. Uning o'xshatishlari faqatgina tasvirlash vazifasini o'tamaydi, balki chuqur falsafiy ma'nolarni ham o'z ichiga oladi. Masalan, inson hayotining o'tishini oqayotgan daryo, yoki qum sochilib ketayotgan tepalikka o'xshatish orqali shoira hayotning qisqa va o'tuvchi ekanligini ta'kidlaydi.

Zebo Miroz she'riyatida metafora, allegoriya, sinestesiya kabi o'xshatish vositalari bir-biriga uyg'un holda qo'llaniladi. Uning o'xshatishlari nodir va yangi bo'lib, o'quvchining tasavvurida yorqin va unutilmas obrazlarni yaratadi. U kundalik hayotdagi narsalarning noodatiy tomonlarini ko'rsatib, ularga yangi ma'no beradi.

2. Jonlantirish (personifikatsiya)

Zebo Mirzo ijodida jonlantirish san'ati hayot va tabiatning insoniy jihatlarini tasvirlashda muhim o'rin tutadi:

Tun jim emas, yuragimga so'zlar aytar, Yulduzlar ko'zimga, bir dam qarab ketar.

Bu satrlarda tun insondek soʻzlaydi, yulduzlar esa oʻquvchining hissiy olamiga ulanadi. Jonlantirish orqali shoir tabiat va inson oʻrtasidagi bogʻliqlikni chuqurroq ochib beradi.

Zebo Miroz sheʼriyatida jonlantirish sanʼati oʻxshatish sanʼati bilan chambarchas bogʻliq holda qoʻllaniladi. U tabiat hodisalari, narsalar va hattoki tuygʻularni ham jonli shaxslarga oʻxshatib tasvirlaydi. Masalan, shamol "kuladi", daraxtlar "raqsga tushadi", yulduzlar "suhbatlashadi", qalb esa "yigʻlaydi". Bu jonlantirish vositalari sheʼrlarga hayotiylik va dinamiklik bagʻishlaydi, ularni yanada jonli va taʼsirchan qiladi. Shoira jonlantirish orqali abstrakt tushunchalarni ham obrazli qilib ifodalaydi. Vaqt, xotira, sevgi, yolgʻizlik kabi tushunchalar uning sheʼrlarida jonli obrazlarga aylanadi. Bu jonlantirish vositalari orqali oʻquvchi sheʼrning maʼnosiga chuqurroq kirib boradi, uning falsafiy maʼnosini anglaydi. Jonlantirish sheʼrlarga metafora va boshqa badiiy vositalar bilan uygʻun holda qoʻllaniladi, bu esa sheʼrning taʼsirchanligini oshiradi.

3. Qarshilantirish (antitezis)

Qarshilantirish usuli Zebo Mirzo sheʼriyatining dramatik ohangini kuchaytiradi. Masalan: Yorugʻ kun, lekin ichimda tun, Orzularim jonli, ammo dard ham tirik.

Bu yerda yorugʻ kun va tun, orzular va dard oʻrtasidagi qarama-qarshilik inson ichki kechinmalarining murakkab tabiatini ochib beradi.

Tabiat va inson ruhiyati

Zebo Mirzo ijodida tabiat tasvirlari alohida oʻrin tutadi. Shoira tabiat orqali insonning ichki olamini aks ettiradi. Misol uchun:

Togʻlar jim, ammo yuragi gumburlaydi, Daryolar tinch, ammo oqimlari dargʻazab.

Bu satrlarda togʻ va daryolar obrazida inson his-tuygʻularining qutblari, sokinlik va ichki gumburlash tasvirlanadi. Bu tasvirlar inson va tabiatning mushtarakligini, ular orasidagi uygʻunlikni koʻrsatadi.

Ramzlar va ularning maʼnosi

Zebo Mirzo sheʼriyatida ramzlar keng qoʻllaniladi. Ramzlar orqali shoira oʻzining falsafiy va maʼnaviy qarashlarini ifodalaydi. Masalan:

Oy yoritadi, ammo yorugʻ emas, Quyosh botadi, ammo hali tong otmagan.

Bu misralarda oy va quyosh obrazlari inson umidlari va noaniqliklarini ifodalaydi. Oy – xayolot va noaniqlik, quyosh esa umid va yangilanish ramzi sifatida namoyon boʻladi.

Shoiraning til uslubi

Zebo Mirzo sheʼriyatida til ifodasi sodda, ammo chuqur falsafiy mazmun bilan boyitilgan. Uning sheʼrlarida quyidagi xususiyatlarni koʻrish mumkin:

1. **Lirik ohang.** Sheʼrlarida inson qalbi va tabiatning uygʻunligi, hissiy kechinmalar samimiy tarzda ifodalangan.

2. **Metaforalar.** Zebo Mirzo metaforalardan keng foydalanib, oʻz sheʼrlariga badiiy chuqurlik bagʻishlaydi.

3. **Sheʼriy musiqiylik.** Shoiraning sheʼrlarida ohangdorlik va musiqiylik kuchli boʻlib, ular oʻquvchini beixtiyor oʻziga tortadi.

Zebo Mirzo sheʼriyatida badiiy ifoda vositalari va obrazlarning mahorat bilan qoʻllanilishi zamonaviy oʻzbek adabiyotiga katta hissa qoʻshmoqda. Uning ijodi yosh adiblar uchun ijodiy oʻrnak boʻlishi mumkin. Zebo Miroz sheʼriyatidagi oʻxshatish va jonlantirish sanʼatining zamonaviy adabiyot kontekstidagi ahamiyati juda katta. Uning ijodi oʻzbek sheʼriyatida obrazlilik va emotsionallikni yuksaltirishga, sheʼriy tilning imkoniyatlarini kengaytirishga hissa qoʻshmoqda. Uning sheʼrlari yangi avlod shoirlari uchun ibratli namuna boʻlib xizmat qiladi.

Kelgusida Zebo Mirzo ijodini quyidagi yoʻnalishlarda rivojlantirish va oʻrganish lozim:

1. **Lingvopoetik tahlil.** Uning sheʼrlarini lingvistik va poetik nuqtai nazardan tahlil qilish orqali yangi badiiy qonuniyatlarni kashf etish.

2. **Tarjimalar.** Zebo Mirzo ijodini boshqa tillarga tarjima qilish orqali xalqaro miqyosda tanitish.

3. **Adabiy tanqid.** Uning ijodi haqida ilmiy maqolalar, monografiyalar va tahliliy asarlar yaratish.

Xulosa. Zebo Mirzo sheʼriyatida obraz va badiiy ifoda vositalari oʻzbek adabiyotining boy estetik imkoniyatlarini namoyish etadi. Uning sheʼrlari orqali inson ruhiyati, tabiat va hayotning falsafiy qirralari chuqur tasvirlangan. Shoiraning ijodi, albatta, zamonaviy adabiyotda alohida oʻrin egallaydi va kelajak avlodlar uchun ijodiy ilhom manbai boʻlib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Miroz, Z. (*Sheʼrlar toʻplamining nomi*). Toshkent:
2. Zebo Mirzo. "**Sheʼriy toʻplamlar**". Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 2020.
3. Karimov, M. "**Oʻzbek poeziyasida badiiy ifoda**". Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Saidova, N. "**Zamonaviy oʻzbek poeziyasi**". Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
5. Nazarova, S. "**Obrazlilik va poetik tahlil**". Toshkent: Sharq nashriyoti, 2018.